

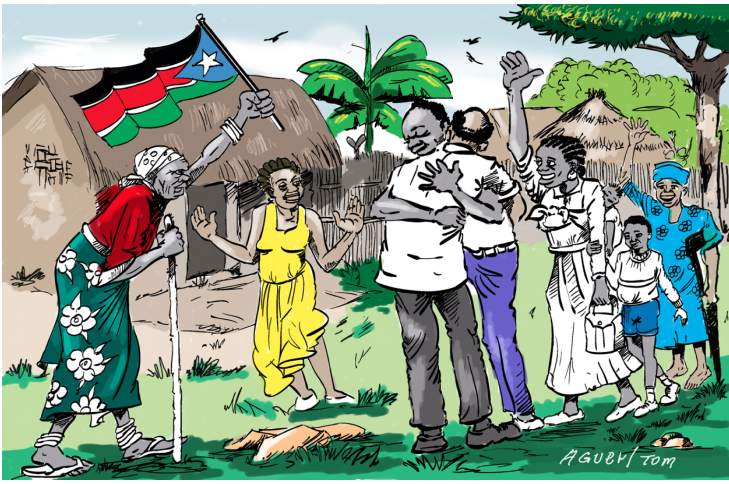

**Reconstituted Joint Monitoring and Evaluation Commission
(RJMEC)**

GURU

**SAKA APAI NGA GAU ZEREDA IAMAI FUO
BE TINI TI RAME DIWI BAWE NA UE**

**(12) NGA RIBUA DIWI ROGO GU GARA NGA
2018.**

I kusi gu wiri buku re tipa rugatise na gu pa zereda iamai fuo be tini. Si tipa ka guruso gu bangua apai du rogo gu pa zereda iamai fuo be tini ti rame diwi bawe na ue rogo Ribua diwi rogo gu gara nga 2018.

<i>YUGO PAI</i>	3
<i>BAMBATA KAPITA</i>	4
<i>Ada nika du rogo vovo zoga rago?</i>	6
<i>Aba ru ku mbata yo</i>	6
<i>Riko asunge nga ga Irangbi</i>	9
<i>Agu aba sunge nga ga regbo Zereda</i>	13
<i>UE KAPITA</i>	15
<i>Nyenyengosa woro bundu na ringbisa apai tipa zereda</i>	15
<i>Aba sunge nga gu du tipa banda zereda</i>	18
<i>BIATA KAPITA</i>	20
<i>BIAMA KAPITA</i>	23
<i>Abangua apai</i>	23
<i>BISUE KAPITA</i>	28
<i>Gu ba sunge nga ga rengo na mbupai</i>	29
<i>Bakere kodi kodi bambu ngbanga nga ga Sudani ku Padi no</i>	31
<i>Gu ba sunge nga ga pa amotumo</i>	33
<i>BISUE BÄTI SÄ KAPITA</i>	33
<i>BISUE BÄTI UE KAPITA</i>	38

YUGO PAI

Gi wiri buku re tipa saka rogo pa zereda. Gi tingida pai re tipa gu zereda du rogo Sudan ku padi no. I amäi fuo bee ti gi zereda re ti rame diwi bawe na ue 12th rogo gu diwi nga Tanvuõ (watadu ribua diwi) rogo gu garã nga Ue-kuti, hiira na biata (2018). Si na yugo gu manga apai rengbe ka undo gi ringara re si kuru rogo vura, na wai rengbe aboro ka mbu pai dagba tiyo tipa agu apai naa susi ku sayo. Agu arii gbuu dunduko na a mäi fuõ beyo ti gi pa zereda re ima ida ka manga agu apai du rogo gi pa zereda re. I ima ida ka ye na nyenye zezeredi ringara tipa aboro dunduko. I na bakere gbẽrãrago tipa gu rungo na mäangi aboro ti regbo vura. I a ida nga gbẽgbẽrẽ pai mäangi berewe te. Gaani ringara du wa ka si du awere na rengu tipa aboro dunduko, gbiãti gu iriso du tipa rengu nga ga agu aboro na manga apai kina kuti ndikã.

BAMBATA KAPITA

Gi Kapita re na fura tipa gu vovo Zogarago nga ga kodatise (R-TGoNU). Ti digidä gu regbo nga ga mbakada ringbisa apai, (Pre-transitional period), vovo kodikodi Zoga rago watadu (R-TGoNU) ni ka du. I na yamba ha nga vovo kodikodi Zogarago mbiko vovo apai ima rimä ku rogo gu pa zereda re, vovo arii gbuu ki rimi a ku rogo nga gu naá dunga mbata rogo ya.

Aregbo ue tingidi yo paha rogo gi pa zereda re. Bambata ha nga regbo mbakada apai (Pre-transitional period). Regbo mbakada apai tipa zereda (Pre-transitional period) adu tipa adiwi 8 (bisue bäti biata). Si na tona ti gu regbo I amäi fuo bee ti zereda ki digi ku rogo Merēkoko (Bisue diwi rogo Ue kuti, bawe na ribua (2019). I gbisigi regbo mbakada apai tipa vovo zoga rago ku mbatayo na adiwi bisue bati sa. Agu adiwi du bisue bati sa re nika digo ti rame diwi bawe na ue nga ga bawe na sa diwi rogo gi gara re. Fuoho vovo kodikodi Zogarago ni ka du tipa agarä biata. Gu vovo zoga rago re ni ka digä rogo gu garä nga ue kuti bauru na sã (2021). Adiwi ue mbata fu digidä gu Zogarago re, aboro ni ka ba waraga ka sia gu kura vovo Zogarago ni ka du fuo gu re.

Gu kodikodi Zogarago ni ka ye be gu pa zereda du awere nga gu ni ka karaga nyenye zereda na pa banda aboro dunduko ki sayo ka i otoko nga berewe kuari ya. Agu aboro naa gbataka be vura vuru ringara gbiāti agu yo naa oro be vura (Refugee) ni ka karaga tiyo berewe ki tona ka raka na mbupai dagba tise. Gere aa ni ka ngia gu regbo i ka tona ke nyenye bakere ndikā nga ga ringara (Permanent constitution).

Rogo agu asunge dunduko nga ga Irangbii, asunge ni ka ndu kina kuti ruru gene manga apai tipa ngera fuo agu amosoro na akumu dunduko nga ga ringara. Agu ahẽẽ dunduko na gburuwa ki kukuä ti regbo vura, i ni ka meka ha dunduko kina ku baha. I nika ke aboro berewe ni vovo ho, ki fu bakere ome Zogarago na akumu fu agu abe Zogarago du ku sende. Fuo ho aboro ki tona ka mbakada tiyo tipa bawaraga. Zoga rago nga ga Sudan ku padi no ni ka du ni wene he bambiko aboro dunduko ni ka du rogo. Adee ni ka du na “biata bawe na bisue ri sa kama” 35% rogo asunge dunduko nga ga Irangbii. Agu ari gbuu dunduko na mǎi fuo bee tipa zereda du wa ka si kedi adee aa ku rogo gu rii gbuu nga ga gu kikindigi aboro na manga sunge rogo Zogarago (Ministers). Paranga aboro ni ka du aa rogo agu abasunge nga ga nyānyāki berāpai tipa ringara.

Ada nika du rogo vovo zoga rago?

Gini arii gbuu ni ka du rogo gi kodikodi vovo Zogarago (R-TGoNU) re? Vovo kodikodi Zogarago ni ka du na dungu arii gbuu rogo. Bambata rii gbuu ni ka ngia gu Irangbii nga ga Sudan ku padi no, nga gu na zoga rago aware. Gu kura arii gbuu ni ka ye ku rogo kodikodi Zogarago nga agu arii gbuu naa so vura kuti Zogarago (SPLM-IO, SSOA, FDs, gbiāti OPP. Ti gu regbo mbakada apai ia yamba ha nga (Pre-Transitional Period), irangbi nika manga sunge kindi kina kuti agu andikā nga ga ringara naa du rogo Ue kuti, bawe na sã (2011). Agu andikā re ia yamba ha nga agu Andika na manga sunge rogo gu Zogarago du aware “Transitional Constitution of the Republic of South Sudan 2011.”

Aba ru ku mbata yo

Gu boro ni ka ngera ku rii Zogarago nga gu Kiki bazogo ringara “President”. Gu bazogo ringara re ni ka ngia Salva Kiir Mayardit. Gu bambata kura tooni bazogo ni ka ngbe ti fuo ko ni ka ngia Dr. Rieck Machar Teny. Gu kura adu fuo bazogo á du biama; nga agu yo gu kura arii gbuu ni ka sia yo. Dee sã du wa ka ri du dagba agu adu fuo Bazogo re. Agu azogo ringara re ni ka banda pa zereda na agu andikā aboro Bāmburondo nika

kusa ha. Gu sunge nga ga bambata badu fuo Bazogo gbiāti agu yo du biama ni ka digä ti digidä regbo mbakada pa Zogaringara “Transitional period” kpara ku sayo ka andikä nga ga ringara idi ka gbisigä regbo gayo sunge ku mbata yo.

Ada ni ka ngia gani abaru-kumbatayo? Bazogo ringara ni ka ngia barukumbatayo nga ga ringara ki du aa ni baira Abanzengere nga ga ringara. Gako sunge ni ka ngia ka banda ringara be kere apai. Kura gako sunge ni ka ngia ka ngera fuo gu rondo nga ga gu kikingi amängi sunge nga ga Irangbii yo (Awaziri) “Council of Ministers” na pa banda ringara. Bazogoringara “President” ni ka manyä fuo beko ti agu arugute na kura rogo gu Bāmburondo nga ga ringara “National Assembly” tipa ka sa agi arugute re ni andikä. Kina Bazogoringara “President” du na rengo ka asia pa vura na pa zaka bakere Bāmburondo nga ga ringara.

Bambata du fuo Bazogoringara ni ka ngera fuo agu Abanzengērē nga ga agu aboro na zingi kuti Irangbii da kuti gu regbo i ni ka rimisä yo dunduko tipa i kodi tiyo sa ka du ni agu Abanzengērē nga ga ringara. Ka bazogo ringara á dunga ya, bambata du fuoko regbe ka manga sunge ku bako da hō ka ko karaga tiko ni. Ko ni ka du aa ni moundo nga ga bazogo ti regbo adunguratise dunduko nga ga kikingi arondo.

Agu aba du fuo bazogo ringara nga aguyo du biama ni ka ngera fuo gu kura asunge nga gu na banda pa abasunge “Commissions”. Agu abasunge re du wa gu na so vura kuti gběgběřě mǎngimǎngi apai “Anti-Corruption Commission”, na gu basunge na ngera fuo gu rengo nga ga aboro; “Human Rights Commission. Agu adu fuo bazogo du biama ni ka ngera aa fuo agu abasunge na ngera fuo pa banda ringara (Council of National defence and National Security). Gaha sunge aa nga ka ngera fuo agu apai bazogo nga ga ringara na da ku ti ni tipa si du ni mǎngimǎngi he.

Manga sunge dagba abazogo ringara ni ka du na giātise gbiākuti koda berǎ. Gayo asunge ni ka du aa tipa sia vovo bazogo kikindi agbata “Governor of the State” na pa digisǎ sunge nga ga kikindigi abanzengěřě. Pa digisǎ sunge nga ga abanzengěřě ni ka ida gu da kuti pai aa nga ga gu kura basunge nga ga bakere rii gbuu na banda pa zereda na banda ringara “Council of National Security and National Defense”.

Riko asunge nga ga Irangbi

Gu sunge nga ga Irangbii na kparaka ku rogo arikā ha bisue: Bambata ha nga pa zoga ringara. Ue he nga ngera fuo agu akumu nga ga ringara. Biata ha nga sonosa ringara. Biama ha nga ka meka nyānyāki aba rogo ringara. Bisue he nga ka ngera fuo adee na akumba gbiāti paranga aboro. Tipa ka manga agi asunge re, gu rii gbuu nga ga gu rondo nga ga gu kikindigi pa aboro du rogo Zogarago (Council of Ministers) gbiāti kura abasunge na undo ho.

Gu rii gbuu nga ga kikĩndigi amāngi sunge rogo Irangbii (Council of Ministers) ni ka du na aboro rogo biata bawe na Bisue (35). Agu Awazara re ni ka du ni kparaka kparaka ha dagba agu arii gbuu na mǎi fuo beyo ti zereda. Kparaka Kikindigi Abasunge (Ministries) ni ka du wa gere: Irangbii (ITGoNU) ni ka du na Kikindigi Aabasunge behe wa ue bawe (20 Ministries). Gu ri gbuu nga (SPLM/A-IO) ni ka du na Kikindigi Abasunge be he bisue bāti biama (9 Ministries). Gu kura rigbu nga ga Dungurā dungurā Arii Gbuu (SSOA) ni ka du na kikĩndigi Abasunge nga biata (3 Ministries). Gu rii gbuu nga ga (FDs) ni ka du na Kikindigi Abasunge be he ue (2 Ministries). Gu kura rii gbuu nga (OPP) ki du na Kikĩ Basunge be he sa (1 Ministry).

Gu sunge nga ga gu Barondo nga ga gu Kikindigi Amāngi Sunge nga ga Irangbii (Council of Ministers) ni ka ngera fuo gi pa zereda re tipa asunge ndu kina rogo zereda na ki di aboro dunduko ku gume, na ki ye aa na mbupai dagba aboro dunduko. Gu rii gbuu re ni ka tona pa kusa vovo andikā, arugute nga ga asunge na kini kparaka amosoro tipa sunge nga ga irangbii.

Adee du wa ka i du kandara bawe na ue rogo gu barondo nga ga gu kikindigi amāngi sunge nga ga Irangbii (Council of Ministers). Adu fuo gu kikindigi amāngi sunge nga ga Irangbii yo (Deputy Ministers) ni ka du bawe. Agu yo du bawe re i ni ka sia yo rogo arii gbuu dunduko. Agu adu fuo awaziri du bawe re inika sia yo dagba angbatunga nga ga Sudan ku padi no dundukuo.

Kura nyānyāki ba sunge berewe nga bakere Bāmburondo nga ga ringara. Si nga gu siasia aboro a dungurā tiyo ku rogo kaā saka gu nyānyāki apai nga ga ringara. Si na kparaka ku rogo ho ue gu kura ha nga gu bakere Bāmburondo nga ga ringara (National Legislative Assembly) na gu kura ha nga gu Bāmburondo nga ga abanyāki (Council of states). Agi Abāmburondo du ue re dunduko ni ka manga sunge da kuti regbo ba waraga.

Bämburondo ni ka du na bange amangi sunge rogo nga “Bisue kama na bisue bawe” (550 members). Gu bange aboro re inika sia yo dagba dungu arigbuu. Gu ba sunge re nika manga sunge kuti agu aringbisa pai du rogo pa zereda.

Gu siasia aboro du rogo gu ba rondo nga “Council of states”, gayo sunge nga ka fura ku ba gu kikindigi agbata watadu arago i aye rogo. Ba kio gu ba sunge re ni ka du kuti gu bange arago ni ka kura fuo nyasa sunge nga ga pa da kuti ngbanda arago (IBC or Independent Boundary Commission). Gere nga gu basunge aboro a idi kuti ni ti regbo da kuti pa zereda tipa si ngere fuo ngbanda arago nga ga ringara. Gu kura basunge ni ka undä “IBC” nga “TBC” watadu “Technical boundary Commission”. Gi ba sunge re du na abainipai tipa ngbanda arago rogo na arago nga ga ngbatunga aboro.

Gu basunge na ngera fuo ngbanda arago re (Independent Boundary Commission) ni ka kusa surungba gaha sunge fuo adiwi biata. Ka ruru pai á dunga tipa ngbanda arago ya, aboro ki ba waraga (Referendum) tipa gu ngbanda arago ia ida ha, mbata fu digidä gu regbo nga ga ringbisa apai (Pre-transitional period).

Ti tuna tuna regbo mbakada zoga rago (Transitional period), inika kparaka zoga rago nga ga “States” gbiati “Local government” dagba agu arii gbuu dunduko na mai fuo beyo ti zereda. Gu kparaka sunge re nika du wa gere: Bisue bawe na bisue ri sa kama (55%) fu Iragbii, Ue bawe na saba ri sa kama (27%) fu aboro SPLM-IO, Bawe ri sa kama (10%) fugu ri gbu nga ga SSOA, Maambe ri sa kama (8%) fugu ri gbu nga ga OPP. Gu kura asunge nga ga a “Governor”, “Speakers” na “County Commissioners”, inika kparaka ha aha kina wo. Gu rigbu nga ga FDs nika du na a “State Governor” biata.

Gu ba sunge na ngera fuo andiko (Independent Judiciary of South Sudan) nika du na gaha ra niri nisaha rogo manga gaha asunge. Gaha asunge dunduko nika du kina kuti andiko nga ga ringara. Ndiko nika du kuri apai dunduko. Kura ri gbu nga (Judicial Reform Committee) nika ngera ku rogo agu asunge nga ga andiko dunduko ki asadi ka mbakada agu asunge re susi gu nadu mbata. Si nika yugo fuo gaha sunge fu Iragbi tipa wai ka mbakada asunge nga ga sapa angbanga. Inika zaka bakere bambu ngbanga (Constitutional Court) rogo gu regbo nga ga mbakada zoga rago (Transitional period).

Agu aba sunge nga ga regbo Zereda

Tipa nyenye zereda du rogo ringara, sina dia regbo na dungu manga apai. Sina ida agu abasunge rengbe ka manga agu asunge nga ga zereda. Agu abasunge re nafu regbo fu aboro tipa yo fura dagba tiyo tipa zereda. Agu abasunge re nga: NPTC (National Pre-Transitional Committee. Agu aboro dunduko na idi kuti zereda du rogo gi basunge re. Singa gu basunge na ngera kuri manga asunge nga ga pa zereda rogo gu regbo mbakada zoga rago nga “Pre-transitional Period”.

Kura basunge berewe nga “National Constitutional Review Committee”. Gere nga gu basunge na ngera kuri pa mbakada andiko nga ga ringara. Agu aboro na manga sunge rogo gi basunge re ni kodi kodi yo rogo agu ari gbuu dunduko na da kuti pa zereda gbiati kura aboro dagba adee na paranga aboro. Tigu regbo du mbata fu vovo irangbi (Pre-transitional period), gu ba sunge re nika mbakada bakere ndiko nga ga ringara (Constitutional amendment) vuru poso yo biata. Gu ndiko re nika rimiso pa zereada (R-ARCSS) ku rogo gu bakere ndiko nga ga ringara “TCRSS 2011 (as amended)”. Gere tipa ka sa gu pai nga agu apai du rogo zereda dunduko du kina kuti gene andiko. Gi ringbu re nika mbakada gu kura andiko aha na ngera fuo pa banda ringara ki nyasi gu sunge re vuru diwi biata.

Dungu kura vovo abasunge nika kura ti regbo mbakada vovo zoga rago (Transitional period). Tigu regbo re, vovo aba asunge nika kura nga ue bawe (20) kidu nagaha gene manga asunge ni wenehe kuti arugute nga ga sunge. Dagba agu aba asunge re nika ngia “Anti-corruption commission” Gu ba sunge na so vura kuti gbegbere manga apai, “Human rights Commission” Gu ba sunge na bi pa rengo nga ga aboro, “Refugees Commission” Gu ba sunge na ngera fuo agu aboro na oro be vura “arefugee” gbiati “Disarmament Demobilisation and Reintegration” na ngera fuo pa dungura bundu be aboro kini karago yo ku dagba aboro ringara.

Gu yangada pai da kuti pazereda ka ye nani nga bawaraga. Tipa wene bawaraga Irangbi ni ka kusa nyanyaki basunge nga gu na ngera kuri pa bawaraga. Rimo gu basunge re nga “National Election Commission”. Tipa wene ba waraga Irangbi nika kusa nyanyaki basunge nga gu nika ngera kuri pa bawaraga. Irangbi nika maa gu basunge re rogo bambata gara nga ga mbakada pa zoga rago (Transitional period). Fuo adiwi bisue bati sa fuo ma fuo be ti zereda, gu rigbu na ngera kuri andiko nga ga ringara nika tuna ka ke agu andiko du tipa bawaraga ngba ruru gene. Gu ba sunge nga ga bawaraga nika kusa buku ke aboro tipa ba waraga rogo diwi bisue bati sa mbata fu tuna ba waraga. Gu

basunge re nika yamba adezire wene bawaraga aha kina tigu regbo re. Ba waraga nika du rogo agu adiwi du bisue bati sa mbata fu digido mbakada regbo zoga rago (Transitional period). Gere nga gu zoga rago nika du rogo gani ringara.

UE KAPITA

Gi kapita re na fura tipa ongosa woro bundu. Gi tingida pai re na fura fu aboro tipa wai ka ongosa woro bundu rogo Sudan ku padi no bara sã kindi na pa wai ka banda ringara ti du rogo zereda.

Si ni nyānyāki pai tipa aboro ini wai nyāsi vura na wai agu aboro na mǎi fuō be ti pa zereda na idi gu pai nga I akaraga nga tiyo berewe tipa vura te. Gere tipa ka sa aboro i karaga tiyo berewe ku rogo gayo arago kini rāki zezeredi. Aboro du wa ka i du zezeredi, ki ni mǎngi gayo asunge na ki ni ta zanga gunde.

Nyenyē ongosa woro bundu na ringbisa apai tipa zereda

Agu Abanzēngērē nga ga Sudan ku padi no, nga papara mbupai dagbatise. I du wa ka i banda aboro dunduko. Agu arii gbuu dunduko na mǎi fuō beyo tipa zereda a ima ida kuti ongosa woro bundu tona ti bambata (bawe na ue diwi nga ga gu gara naa ngia “ue kuti na bawe na muambe” (1 July 2018). Gere na koda tihe kuti gu dakutipai nga ga ongosa woro bundu naa du ti rame diwi nga “ue bawe na sǎ nga ga Banduru (bawe na ue diwi), rogo gu garā nga ue kuti bawe na saba” (21 December 2017).

Gu pa zereda du awere du na ringbisa pai rogo tipa banda aboro ringara, adee gbiāti adegude na pa zaka gene tipa riahēē ndu fu agu aboro du na zingā. Ti na ida aa nga apai mǎngi dunduko kina kuti ziazia gene manga apai na kuti agu andikā nga ga zegino dunduko.

Ringbisa apai kina ho tipa banda ringara, nga gu ni ka rugusa dungu gbēgbērē mǎngimǎngi apai. Agu arii gbuu dunduko na mǎi fuō beyo ti gi pa zereda re ni ka saka ha fu gayo abasovura tipa i mbu vura ki gbisi gayo abanzēngērē ku sayo tuturu ti akurayo. Agu aringbisa apai re aa ni ka zǎ hēē ti idābape agu apai naa ima susa ku sayo. Agu aringbisa pai re ni ka zǎ hēē ti agu apai du wa gere:

1. Kisä gene tipa ndu na riahẽẽ watadu kura ahẽẽ fu agu aboro na rungä tipa ha.
2. Koda ba na adee ngba ome watadu nyãnyãki avura kuti adee.
3. Rimisä rukutu agude ku rogo sunge abanzẽngẽrẽ.
4. Gbẽgbẽrẽ afugo, kumu saka tise nga ga abanzẽngẽrẽ, gbiāti rimisä vovo aboro berewe ku rogo sunge abanzẽngẽrẽ.
5. So vura kuti agu aboro naa gbataka ku ari be avura, aboro apangbanga, aboro UN watadu gayo ahẽẽ, aboro JMEC, aboro CTSAMVM gbiāti aboro agu abasunge na undo ringara angia nga ga ira ngbii ya (NGOs).

I nika kusa zizi aboro vura nga aguyo du rogo abãmbukisã dunduko ti regbo mbakada pa zoga rago. I ata kusa agu aboro re rogo abãmbukisã ki ni fu yo fu gu ba sunge nga “International Committee of the Red Cross.” Agu aso vura angia nga aboro Sudan ku padi no ya, I nika kura ku sayo dunduko rogo Sudan ku padi no tigu regbo re.

Pa zereda na ringbisa gu pai nga Abanzēngērē du wa ka i du tuturu na agu aba aboro ringara a raka rogo. Kikindigi abundu dunduko i ka dungurā ha be abanzēngērē ku rogo bangisa baha sã. Agu aba nga ga Abanzēngērē du wa ka si du dunduko ni ini ini he. Abanzēngērē dunduko ni ka du ni dungurādungurā yo ku rogo aba i ki tona ka kparaka yo ku rogo gayo vovo abasunge.

Agu abasunge i ka kparaka Abanzēngērē ku rogo nga, Asovura, Abandapazereda, Abandaziziaboro, Abisiwe gbiāti Abanoambarā. Agu aboro ni kaá du nga rogo agi asunge re ya, I ni ka fu aguyo re ku rogo gu basunge nangera fuo agu abanzēngērē ima mbu sunge; DDR. Gi basunge re na undā agu aboro naa du mbata ni abanzēngērē tipa I tona vovo raka berewe.

Ti gu regbo re, gu basunge nga DDR ni kaá manga sunge kindi, na ki ni dungurā abundu be abanzēngērē ku rogo bangisa ba sã ki ni yugu pai aa fu yo. Yo kini ndu ku mabata yo na gayo awirika pai kindi. Tigu regbo re, I a ima kparaka vovo abanzēngērē nga ga ringara kirikiri. Vuru gu regbo re aa Abanzēngērē ni ka mbakada tiyo aa tipa ka banda pa ba waraga nga gu ni ka manga rogo ringara dunduko.

Aba sunge nga gu du tipa banda zereda

Mbakädi mbakädi abasunge du kina hō nga gu ni kaá ngera fuo zereda nga ga ringara tipa si ndu ku mbata yo wenengai. Agu abasunge re du wa gu nga “Joint Security Committee” du na aboro rogo yo dunduko nga agu yo na mãĩ fuō beyo tipa zereda. Gi basunge re nika kusa arugute nga gu i ka roga aboro kuti ni ku rogo sunge abanzēngērē. Kina ha aa ni ka koda abanzēngērē sa rogo gayo manga sunge. Tigu regbo re, agu abarukumbata yo nga ga abanzēngērē ni ka ngera fuo gayo abanzēngērē kindi tii be gu kodikodi rii gbuu nga ga abanzēngērē “Joint Defence Board.”

Kura ba sunge gu du kina hō na manga sunge a manga awere. Rimo gu ba sunge re nga “CTSAMM.” I aria rimoho awere nga CTSAMVM. Ti na ngera fuo pa ongosa woro bundu “Cease fire” Gu ba sunge re na keda gaha asunge watadu a “report” ni ba sã fu kina “IGAD”. Agu aboro sunge du rogo ho nga aboro Sudan ku padi no, akura aringara dunduko du mbembedi na Sudan ku padi no gbiāti agu akura aringara nga ga zegino.

Fuo agu apai re dunduko, Sudan ku padi no du wa ka si banda tihe na gaha aboro ringara dunduko. Wisigä pai ni ka du tipa ka mbakada agu akpakara apai dunduko na bi pa abanzēngērē na gu kura arii gbuu aa angia nga ga abanzēngērē ya.

BIATA KAPITA

Gi kapita re na fura tipa wai ka fu undo fu aboro. Gi tingida apai re du tipa wai ka fu undä fu aboro. Si tipa wai aa ka undä aboro ringara tipa I tona vovo raka berewe fuo nyasa vura.

Aregbo gu du hõ ue du ni ringbisiringbisi he rogo da kuti pa zereda. Bambata ha nga regbo mbakada tise tipa Zogarago “Pre-Transitional period” nga gu du tipa adiwi bisue bāti biata tona ti gu regbo I amäi fuo bee ti pa zereda ki digi ku rogo bisue diwi nga ga gi garā nga “Ue kuti bawe na ribua” (2019). Hono I agbisi he berewe ku mbata yo tipa diwi bisue bati sa. Si nika nyasa ti rame diwi bawe na ue nga ga bawe na sa diwi (12th November 2019). Gu kura ue regbo nga ga gu vovo Zogarago ni ka du tipa agarā biata. Gere ni ka digä rogo gu garā nga Ue kuti, ue bawe na sā (2021).

Agu aboro dunduko na mää fuo beyo tipa zereda du wa ka i mbakädi pa wai ka fu undä fu aboro ringara na agu aboro na gbataka be vura, ki ni ngere fuo aboro aa dunduko. Gi manga apai re ni ka du tona ti regbo mbakadatise tipa Zogarago “Pre-Transitional period” ki da kuti regbo bambata Zogarago “Transitional period.” Tipa ka manga agi apai re, si ni ka ida apai wa:

1. Zaka agene tipa undo ndu fu aboro ringara na ki ni ngere fuo aboro dunduko.
2. Ka fu ngbatunga aundo dunduko gbiāti agu aundo nga ga andikā tipa agu aboro naa oro be vura na agu yo na gbataka rengbe ka karaga tiyo na iriso ku rogo gayo arago. Agu aboro naa ingi ti regbo vura ki rengbe ka koda tiyo na gayo aboro berewe.
3. Fu gu rengo nga ga agu aboro naa oro be vura na agu yo na gbataka be vura tipa I rengbe ka ke yo berewe rogo gayo ringara fuo karaga yo tiyo.
4. Zaka agene fu agu aboro naa oro na agu yo naa gbataka be vura tipa I karaga tiyo berewe ku rogo agu arago i a zubā rogo be vura watadu gu kura arago ka i sia ha tipa ka raka rogo.

Ti regbo bambata Zogarago “Transitional Period.” Irangbii ni ka ringbisa pai sã na “UN” tipa wai ka karaga agu aboro naa oro na aguyo naa gbataka be vura berewe ku rogo gayo arago. Bakere maa bangirise ni ka du tipa zaka abawirikapai na abāmbungua fu agu aboro naa gbataka be vura wa rukutu agude, awirinyāurē, adee na adekurugbā na agu aboro naa ōko be vura. I nika wisigā agu andikā nga ga agu Abamasunge a ngia nga ga Irangbii ya “NGOs” dunduko tipa si du sã kuti wai du manga sunge rogo zegino.

Ti regbo bambata Zogarago “Transitional period”; Iragbii ni ka kusa vovo rii gbuu du rimoho nga gu rii gbuu nga ga mbakada ringara “Special Reconstruction Fund”. Aboro ni ka du rogo nga biata bawe “30” na kaá ngera fuo ho. Agu aboro re i a sia yo dagba agu aboro na manga sunge na Irangbii, aboro kura aringara rogo zegino, gbiākuti aboro ringara nga ga Sudan ku padi no.

Gu rii gbuu re ni kaá bi agu ahẽẽ na gbẽrẽ rogo ringara ki ni sia agu si a ida i mbakādi he ni ipo. Agu arago vura a mǎngi rogo ni bakere he asunge ka tona rogo mbata. Irangbii ni ka fu marā tipa agi asunge re nga sã kama 'million' nga ga pusi marā “100 million USD” rogo garā sã na agarā dunduko. Kura bakere dunguratisẽ á du tipa kura aringara fu undo tipa pa mbakada Sudan ku padi no.

Zereda nga gu hẽẽ na ye yee. Wa regbo zereda aima rogo Sudan ku padi no aboro ni ka tona ka ida kuti gu manga apai nga ga akurayo. Kina wo rengbe nyenye zereda ka du rogo Sudan ku padi no, aboro ki rengbe ka mbu agu apai naa du ku sayo ki tona ka raka berewe rogo zereda na ngbarago dagba tiyo.

BIAMA KAPITA

Gi kapita re na fura tipa kparaka amosoro nga ga ringara. Gi tingida pai re tipa pa kparaka agu amosoro nga ga ringara na pa wai ka ngera fuo ho. Pa agu amosoro nga ga Sudan ku padi no naru tipa wene ngera fuoho gbiati wene pa banda mara, na akumu rogo gu gene du ni ziazia ha zanga vundu vundu apai. Gi pai re na yugo pa gu vovo ringbisa apai na agu arugute du tipa manga asunge ngba ruru gene na banda amosoro wenengai.

Abangua apai

Aregbo gu du hō ue ni ringbisiringbisi he rogo da kuti pa zereda. Bambata ha nga regbo mbakada apai tipa Zogarago (Pre-transitional period) nga du tipa adiwi bisue bāti biata (8). Hono ia gbisi he berwe ku mbatayo tipa adiwi bisue bati sa. Fuoho, vovo zoga rago watadu vovo irangbii nga gu na ka du tipa agarā biata. Gure i a yamba ha nga regbo bambata Zogarago (Transitional Period). Gu zogarago re ni ka ndu ki da ku rogo gu garā nga “ue kuti ue bawe na sā” (2021). Vovo mbakada pa asunge, ni ka tona ti tonatona gu regbo nga regbo bambata Zogarago “Transitional Period”.

Manga pai kuti vovo mbakada apai ni ka sa gu pai nga mǎngimǎngi apai nga ga sunge na ka du dunduko gbaiga tipa ka do gběgběre mǎngimǎngi apai ku sayo ki ye na wene Zogarago.

Nyānyāki mangaapai ni ka sa gu pai nga aboro idi ku ti Zogarago, ki sa gu pai nga agu aringara du sayo ye ka zambuasi ringara ki ni fu undo fuhe. Na zingā gi vovo mbakada apai re, Sudan ku padi no rengbe ka ga kina ku sayo ka apai á ndu nga ku mbatayo wenengai ya.

Vovo mbakada apai ni ka du rogo ringara na agu anduhe nga:

1. Gu vovo mbakada pa Zogarago (Irangbii) ni ka manga gaha asunge ngba nzunzu gene. Ki ni kusi fuō gaha sunge fu aboro dunduko gbaiga. Asunge ni ka du dunduko ti kina genehe. Mbusa ki du aa tipa agu aboro ni kaá manga nga gayo asunge wenengai ya. Gi vovo manga apai re ni ka ye na sonosa ku rogo ringara;
2. Gu vovo mbakada pa Zogarago re (Irangbii) re, ni ka kusa vovo gene sinā banda marā nzeme na agu akura amarā na kura rogo agu ahěě angia nga nzeme ya. A papara Zogarago dunduko rogo ringara “National, rogo

agbata “State” na ringara yo “Local government” ni ka du na rengo ka dungura marã tipa sonosa ringara;

3. Gu vovo mbakada pa Zogarago re (Irangbii) ni ka ngbe ku mbatayo ka so vura ku ti gbëgbërë mangaapai. Arugute nga ga manga sunge ni ka du ni nyãnyãki he. Agu aboro ni ka manga gbëgbërë apai rogo aba asunge ni ka du rogo zio;
4. Agu ahuu kumuko nga ga Sudan ku padi no ni ka du fu apapara Zogarago dunduko kina ngba ruru gene. Gere ni ka du kuti gu ringbisaapai nga ga gu ndikã du tipa sonosa ringara;
5. Kura Basunge ni ka du hõ gaha pai ni ka ngia ngera ku rii agu apai na bi pa dungura mosoro na pa manga sunge na ni ngba ruru gene gbiãti agu arugute du tipa ha.

Gu vovo mbakada apai re ni ka undo agu asunge nga ga Irangbii. Si ni ka undo pa da kuti manga apai ni ziazia ha ngba ruru gene. Gu vovo manga apai re ni ka ye be vovo sinã manga asunge gbiãkuti manga apai kina kuti andikã.

Gu ba nga gu na banda mosoro “Ministry of Finance” ni ka ngbe ku mbatayo rogo pa kusa vovo mbakadaapai tipa manga

asunge. Gu ba sunge re ni ka ngbe ku mbatayo rogo pa kparaka marã nga ga ringara gbiãti agu arugute na bi pa ngera fuo marã. Wa du pa ngera fuo marã nzeme du ni bambata ha, gu kura basunge nga gu na Ngera Ku rii pa ge Nzeme “Ministry of Petroleum” du wa ka si du rogo gu ringbisaapai du tipa banda marã nzeme.

Tipa vovo mbakada asinä pa manga sunge, vovo abasunge ni ka kura wa gere: Gu Ba Sunge na Ngera fuo pa marã, “National Revenue Authority” na gu ba manga sunge nga ga tumo aboro, “Salaries and Remunerations Commission” ni ka ngera fuo pa tumo aboro sunge ngba arikä yo, gbiãti gu ba sunge na bi pa arago ti du dunduko kina ku baha zanga aria pai “Environmental Management Authority.”

Vovo mbakadaapai kina hõ ni kaá ngera ku rii apai dunduko tipa asunge si naá ndu dunduko kina ku ti genehe. Dagba agu aba sunge ni kaá ngera fuo agi apai re nga gu na wisigä pa amosoro nga ga ringara “National Audit Chamber” gbiãti gu basunge na so vura ku ti gbëgbërë mangaapai “Anti-Corruption Commission.”

Ka keke apai adunga tipa asunge ya, manga apai á dunga gbaiga te, na ka aboro aruga nga tiyo na agu apai na manga nzunzu ya.

Tipa apai ndu ku ti gene he wenengai, I ni ka manyã kura vovo basunge nga gu ni kaá ngera fuo ndikã manga sunge nga ga amosoro “Economic and Financial Management Authority”. Gi basunge re ni kaá ngera fuo agu apai na bi pa marã gbiãti agu amosoro dunduko nga ga ringara ki sa gu pai nga manga apai du gbaiga zanga biriki. Gu ba sunge ni ka ngera fuo pa wai pa zereda a ndu ku mbatayo nga RJMEC.

BISUE KAPITA

Gi kapita re na fura tipa gu rengo nga ga aboro. Gi tingida pai re si tipa gu rengo nga ga aboro, ngera ku rogo agu apai naa mäangi ni gbëgbërë he na mbu pai dagba tise. Gu gbëgbërë apai naa mäangi aboro ti regbo vura na bakere gberesa pa ahëë du wa ka i wisigi he wenengaĩ ki mbakädi agu apai du tipa ha.

Tipa ka manga agi apai re wenengai, Irangbii ni ka manyã agu abasunge nga ga agu andikã na rugapai nga gu ni ka ye na gu pai nga biata bawe na bisue ri sã kama “35%” nga ga adee ni ka du rogo zoga rago:

1. Gu ba sunge du tipa rengo na mbupai dagbatise “Commission for Truth, Reconciliation and Healing:”
2. Bakere ba sapa angbanga nga ga Sudan ku padi no “The Hybrid Court for South Sudan;”
3. Gu ba sunge nga ga pa amotumo “The Compensation and Reparation Authority.”

Agi abasunge re du ni ka du na ranirii rogo gaha manga asunge tipa rengo, mbupai dagbatise na amotumo. Kura abasunge wa gu na bi pa kodatise nga ga ringara bi aboro “African Union”, na “UN”, na gu na bi pa rengo nga ga raka aboro “African Commission on Human and People’s Rights” ni ka undo rogo manga agu asunge na bi pa rengo nga ga aboro.

Gu ba sunge nga ga rengo na mbupai

Gu ba sunge nga ga rengo na mbupai dagbatise “Commission for Truth, Reconciliation and Healing” nga bakere basunge tipa zereda na ka do gu gbëgbëřë apai ku sayo naa mǎngi regbo vura. Si na ka tumbäsi pa zereda na mbu pai dagbatise. Si ni ka tona gaha sunge fuo diwi biamä i na mǎĩ vovo Zogarago. Gu basunge re ni kaá ngera ku rogo gu gbëgbëřë apai dunduko naa mǎngi tona rogo gu diwi nga (bisue bǎti ue diwi) rogo gu garā nga ue kuti na bisue “2005” da kuti gu regbo i amäi fuō be tipa zereda. I ni ka wisigä agu aboro mbata i ni ka roga yo ku rogo gu basunge re. Agu asunge Adeë, Akumba, Adegude, na Aparanga a mǎngi he mbata du wa ka si du ni keke he.

Gu basunge re ni ka manga dungu asunge; wa wisigä gu gbëgbëřë apai mǎngi aboro, na gbata agu aboro naa mǎngi gbëgbëřë apai. I ni ka gbata agu aboro aa dunduko naá manga

nga apai kuti ndikā ya, na agu yo naa māngi gběgběre apai rogo aba asunge nga ga Irangbii watadu gu angia nga ga Irangbii ya. Kina wo sika du aa tipa agu aboro i a keda yo gene gběgběre māngimāngi apai yo.

Gi basunge re ni ka giā sangba agu aboro i a rungosi yo ti regbo vura ki ni wisigi he. Gu basunge re aa ni ka ndu ku mbatayo ka fu gaha berā tipa wai ka undo agu aboro kpakara apai a gbiā yo ti regbo vura. Si ni ka mbakada apai dagba aboro kina kuti asinā yo na kini tumo agu aboro naa rungā nyānyāki ti regbo vura.

Gu basunge re ni ka wisigā pa wai aboro aá raka mbata ku sayo, ki ni kusi agu aregbo rengbe ka sa gu pai nga ka gběgběreā pai watadu ka vura māngi nga berewe ya. Andikā ni ka du aa kina rogo gu ringbisa apai re.

Gu basunge re nika du na rengo tipa ka yamba aboro ka wisigā yo, na ka sana hěě tipa agu awaraga na gu kura ahěě du ni adezire na ki ni banda agu aboro i a rungosi yo gbiāti adezire be ida bape. Gu basunge re nika sia wene mangaapai tipa ruga apai kuti sinā biaboro na wai du he rogo kura aringara rogo zegino na ki ni sāki pai tipa ha fu paranga aboro.

Gu basunge na ngera fuo rengo nga ga aboro, ni ka du na abarukumbatayo rogo ho bisue bāti ue. Agu yo biana dagba yo ni ka ngia aboro Sudan ku padi no, adee ki du dagba yo ue. Gu kura yangada aboro ku mbatayo du biata ni ka ye rogo kura aringara nga ga biaboro, dee ki du dagba yo sã. Agi aboro re nika kusa fuo gayo sunge gbaiga mbata fu digidä gu Zogarago ni ka du mbata fu ba waraga.

Bakere kodi kodi bambu ngbanga nga ga Sudani ku Padi no

Gu bakere bāmbungbanga du tipa Sudan ku padi no “Hybrid Court for South Sudan” ni ka du na gaha ranirii ni sãha rogo sara ngbanga agu aboro na a māngi gbēgbērē apai tona rogo banduru (bawe na ue diwi) nga ga gu garā naa ngia ue kuti, bawe na biata (2013) da kuti digidä vovo Zogarago rogo gu garā ni ka ngia ue kuti, ue bawe na sã (2021).

Gu bambu ngbanga re ni ka wisigä aboro ki ni zi agu yo naa māngi gbēgbērē apai ku tii be agu andikā nga ga zegino “International laws”, na agu andikā nga ga Sudan ku padi no dunduko. Gu bambu ngbanga re ni ka ngera ku rii agu

angbanga nga pa imä kura ngbatunga aboro “Genocide”, gbëgbërë mangaapai ku ti aboro, gbëgbërë mangaapai ti regbo vura, na kura gbëgbërë mangaapai tii be agu andikä nga ga zegino “International laws” na agu andikä nga ga Sudan ku padi no. Zio ni ka du aa tipa manga gbëgbërë apai ku ti akumba watadu adee gbiäti koda ba na adee ngba ome.

Agu agbiä ngbanga nga ga gu bambu ngbanga re ni ka ngia irisi irisi aboro, na ki du ni agu aboro a ngbe nga na boro rogo ngbanga ya. I ni ka du aa ni agu aboro ima inä dungu ngbatunga andikä wenengai. Dungu agbiä ngbanga ni ka ye rogo kura aringara biaboro angia nga kina rogo Sudan ku padi no sã ya.

Gu bakere bāmbungbanga nga ga Sudan ku padi no ni ka banda agu aboro na yamba ngbanga gbiäti adezire kina ku ti andikä nga ga zegino na ziazia manga apai. Gu rengo nga ga agu aboro i a yamba yo ku ngbanga yo ni ka du aa kina ku baha. Boro hō ngbanga ka mbu ni ku sayo mbiko pa du ni rogo zogarago watadu mbiko aboro a sia ni ku rogo zogarago te. Mbupai fu aboro á ka nga na gu pai nga ngbanga ndu ku mbatayo te. Zavura agu aboro du he nga ka i yāmbu nga yo ku ngbanga yo ti gu regbo du ni ngba sunge ya, ngbanga á mbu nga yo te.

Gu bāmbu ngbanga re ni ka du na rengo tipa ka zio agu ahěě aboro a gbiā ha ngba biriki, ki ni karaga ha fu airaha watadu fu Irangbii. Gu bāmbu ngbanga re aa ni ka fu asiahěě tipa i tumo agu aboro gběgběě apai a māngi yo ti regbo vura. Agu aboro ndikā ka zio yo a du nga berewe na rengo ka du rogo zogarago watadu gu kura zogarago ni ka du ku mbata yo te, tipa agu aregbo bāmbungbanga ka da kutini.

Gu ba sunge nga ga pa amotumo

Vovo Zogarago ni ka kusa kura basunge nga gu na ngera fuo tumo agu aboro gayo ahěě a gběě ti regbo vura na agu yo na gbiā bakere rungosi. Gi basunge re ni ka undo aboro na ahěě na ki ni tumo agu yo tipa gu gběgběě apai naa māngi yo ti regbo vura, tipa i regbe ka tona vovo raka berewe. Gu basunge re nika giā ngbanga nga ga aboro ki ni tumo yo tipa agu apai na māngi yo. Gere dagba gu manga apai ni ka karaga rengo ku rogo Sudan ku padi no.

BISUE BÄTI SÃ KAPITA

Gi kapita re na fura tipa bakere ndiko nga ga ringara. Gi tingida apai re tipa gu bakere ndikā nga ga ringara i a yamba ha nga

“Permanent Constitution.” Si na fura tipa wai i ka mbakada kura apai rogo gu bakere ndikā nga “Permanent Constitution” na gini ngbatunga apai i ni ka mbakada ha rogo. Bakere ndikā kina tini nga ga Sudan ku padi no ono i ni ka rimisā vovo apai ku rogo nga gu ye rogo vovo pa zereda tipa nyenye zereda rogo ringara ku mbatayo kindi. Gu bakere ndikā nga “Permanent Constitution” na yugo gu pa gbiā nga ga Irangbii gbiāti gu rengo nga ga aboro ringara na pa wai ka ngera fuo yo.

Aregbo ue du ni ringbisiringbisi he rogo da kuti pa zereda. Bambata ha nga regbo mbakada apai tipa zoga rago (Pre-transitional period) du tipa adiwi bisue bāti biata (8). Ia gbisi he berewe ku mbata yo tipa diwi bisue bati sa. Gi regbo re ni ka digā rogo bawe na sa diwi rogo gi gara du re nga Ue kuti bawe na ribua (2019). Fuoho vovo Zogarago watadu vovo Irangbii ni ka du tipa garā biata. Gure i a yamba ha nga regbo bambata Zogarago (Transitional Period). Gu Zogarago re ni ka ndu ki da ku rogo gu garā nga “ue kuti ue bawe na sā” (2021).

Ti regbo gu regbo nga ga bambata Zogarago, “Transitional Period”, Irangbii ni ka tona mbakada bakere nyenye ndikā nga ga ringara “Permanent Constitution”. Aboro ringara ni ka du na bakere rengo beyo rii pa kusa gi vovo ndikā re. Gu bakere

vovo ndikā re du wa ka si nyāsi rogo garā ue rogo gu regbo nga ga bambata Zogarago, “Transitional Period.”

Kusa gi vovo ndikā re ni ka ru ku ti agu apai nga:

1. Aboro kii payo ki susi apai dunduko;
2. Tuna pa zoga rago kuti gu sinā Zogarago i a yamba ha nga “Federal and Democratic system” na yugo kpia Sudan ku padi no dunduko;
3. Pa zereda, Kodatise na ngbanda ringara nga ga Sudan ku padi no ni bambata pai;
4. Fu pa gbiā fu aboro tipa agu apai na bi pa zoga ringara, gbiāti ziazia ba waraga na pa kparaka mosoro fu agu abe zogarago nga ga kikindigi agabata, “States” na rukutu agabata “Counties;”
5. Iriso agu angbatunga dunduko du rogo Sudan ku padi no, ki ni fu gu rengo fu yo nga i banda agu apai du tipa angbatunga yo, afugo yo na gayo asinā;
6. Pa ngera fuo aboro dunduko kina sā ki ni kparaka agu ahēē nga ga ringara fu yo kina ku bāni sā dunduko;

7. Nyakasa na ipisä kodatise dagba Sudan ku padi no, na kura aringara dunduko;
8. Nyakasa aboro Sudan ku padi no ku ti mbakada apai rogo zereda na peka apai, hipai dagba tise na iriso agu apai du rogo bera kura aboro.

Aboro dunduko ni ka fu berä tipa kusa gu bakere ndikä nga ga Sudan ku padi no. Dagba agu arii gbuu ni ka fu berä tipa bakere ndikä nga ga aboro mabirimo, “Political parties” aboro ringara “Civil Society”, arii gbu nga ga adee “Women groups” arii gbuu nga ga paranga aboro “Youth groups” arii gbuu nga ga aidipase, “Faith based groups”. Gu basunge nga gu na ngera ku rii agu Andikä nga ga Ringara “National Constitutional Review Commission) ni ka undo gu sunge nga ga kusa vovo Bakere ndikä (Permanent Constitution). Arii gbuu dunduko ni ka du rogo gu ba sunge nga ga “National Constitutional Review Commission”.

Agu arii gbuu ni ka du rogo nga; aboro irangbii, aboro mabirimo watadu “Political Parties”, agu arii gbuu nga ga aboro ringara “Civil Society Organizations” arii gbuu nga ga adee

“Women groups”, arii gbuu nga ga paranga aboro “Youth groups”, wiri rukutu ngbatunga aboro “ethnic minorities”, agu aboro na manga gayo asunge ni tiyo “private sector” kikindigi abayugupai “Academics”, gbärigbäri aboro “Physically challenged » na aba ini pai “professionals.” Ti regbo kusa bakere ndikä nga ga South Sudan, i ni ka dia kura apai be kura andikä wa gu nga “Common laws”, “Constitutional history” gbiāti agu apai aboro aidi kuti ni rogo pa zereda.

BISUE BÄTI UE KAPITA

Gi Kapita re na fura tipa gu basunge na bi pa wai zereda andu ku mbata yo (R-JMEC). Gi tingida pai re gu du tipa gu basunge nga gu na bi pa wai pa zereda andu ku mbatayo “Joint Monitoring and Evaluation Commission.”

Gu basunge nga JMEC aima du tii be gu bambata pa zereda naa du rogo ue kuti na hiira (2015). I a mäi gu basunge re tipa si na bi pa gu zereda naa du ti gu regbo re. Awere gu basunge re berewe gu du na pa gbiã tipa ngera fuo agu apai na bi pa gu zereda du awere.

Aboro biana bawe na biata (43) na manga sunge rogo gu ba sunge nga JMEC. Kina agu aboro na mäi fuō beyo ti zereda du rogo gu ba sunge re sã te ono dungu aboro du rogo wa aboro Sudan ku padi no, nga agu yo du rogo gu rii gbuu nga ga aidipase “Faith based group”, Kikindigi pa aboro “Eminent personalities”, rii gbuu nga ga adee “Women groups” ababägi ahẽẽ “Business community”, aboro ringara “Civil society”, paranga aboro “Youth Groups”, na kikindigi abayugupai “Academia”. Gu kura aboro aa du rogo gu ba sunge re nga adezire pa zereda “Guarantors” aboro agu aringara nga ga zegino gbiãti abakure “Friends of South Sudan”.

Gu vovo ba sunge nga JMEC na bi pa gu mangaapai nga ga zereda ki ni ngere aa fuo gu mangaapai nga ga vovo kodikodi Zogarago (Government of National Unity). Si na bi pa wai arii gbuu a manga agu apai i a idi ku ti ni rogo zereda na ki ni bi gu pai nga agu apai re na manga ki na kuti agu aregbo i a ringbisi he. Ka agu apai nga ga zereda andu nga ku ti genehe ya, JMEC du rengbe ka fura tipa ha.

Basungu rii kiti nga ga JMEC na rengo tipa ka kusa agu apai fu Irangbii na gberesa pa zereda ki ni kedi agu apai re aa fu Basungu rii kiti nga ga gu rondo nga ga IGAD.

Basungu rii kiti nga ga IGAD rengbe ka yamba rondo nga ga abanyāki vuru aposo ue tipa ka da ku ti wai rengbe yo ka ruga gu pai ká māngi tipa zereda ni hira hira ha. JMEC aa na rengo ka fura tipa agu akango ka du dagba agu aboro na mǎi fuō beyo tipa zereda. Ka agu arii gbuu re a danga ku ti pai ya, JMEC rengbe ka keda gu pai re ku mbatayo fu gu rondo nga ga IGAD.

JMEC na manga dunguratise kandara bara sǎ rogo adiwi dunduko, ki ni fu surungba gaha dunguratise fu Irangbii, na agu aringara du mbembedi gbiāti gu kura aringara nga ga zegino dunduko.

JMEC na ngera aa fuo dungu kura abasunge nga gu i a mǎi he tipa si naá manga agu asunge du tipa zereda. Agi abasuge re nga “CTSAMM” nga gu na ngera fuo pa ongosa woro bundu rogo ringara, na gu na ngera fuo pa mara na gu kura amosoro nga ga ringara “Economic and Financial Management Authority”, gu kura ha na ngera fuo agu asunge gbiãti mangaapai nga ga abanzëngëřë “Strategic Defence and Security Review Board”, na gu na ngera ku rii pa bawaraga rogo ringara “National Elections Commission.”

JMEC nga gu rii gbuu na ngera ku rii agu asunge dunduko na bi pa zereda, ki ni nyākāsi pa kodatise nga ga agu arii gbuu dunduko na a mǎi fuō beyo tipa zereda tipa i ka ku ti gu zereda re kindi. Zereda nga gu hēē na ye yee. Wa regbo zereda a turā rogo Sudan ku padi no aboro ni ka tona ka ida kuti manga apai nga ga akurayo. Kina wo rengbe nyenye zereda ka du rogo Sudan ku padi no, aboro ki mbu agu apai naa du ku sayo ki tona ka raka berewe rogo zereda na ngbarago dagba tiyo.

